

часто вимірюється сумою хабара, іноді – величиною «благодійного внеску» на розвиток села, іноді – комбінацією перших двох варіантів.

Ті сільські голови, які ставлять умовою приватизації ділянки «благодійні внески» в інтересах громади, сьогодні діють поза правовим полем. Але чи можна поставити їм це у вину, особливо, маючи перед очима відремontовані школи, дитячі садочки, упорядковані вулиці села? На моє переконання, дії сільських голів, які примушують землю працювати на благо громади, знаходяться у повній відповідності із мораллю. А раз так - завданням законодавця є врахування подібного досвіду, введення його у правове русло і перетворення на загальну практику.

Роздавати землю громади безплатно – ненормально. Якщо держава прагне підтримати певні категорії громадян, є набагато більш справедливі, прозорі і дієві механізми, ніж роздача земель: пільгові кредити, пенсії, допомоги тощо. Зрештою, цілком можливо надати громадянам (всім, а краще – певним пільговим категоріям) визначену законом «знижку» при купівлі чи оренді державних чи комунальних земель.

Реалізація описаних вище кроків (передача більшості державних земель у комунальну власність, відмова від безоплатної приватизації земель, спрощення процедур проведення земельних аукціонів та реалізації проєктів державно-приватного партнерства, зняття перешкод для використання комунальних земель на зобов'язальних титулах) здатна істотно допомогти створенню спроможних місцевих громад, які будуть здатні забезпечувати розвиток сільських територій.

СТАТІВКА **Анатолій Миколайович**,
д.ю.н., професор, чл.-кор. НАПрН України,
Національний юридичний університет України
імені Ярослава Мудрого,

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Одним із пріоритетів державної аграрної політики на сьогодні є забезпечення сталого розвитку сільських територій, при якому економічна,

соціальна та екологічна сфери життєдіяльності перебувають у такій взаємодії і взаємозв'язку, за якої використання природних ресурсів сільських територій для задоволення потреб нинішнього покоління здійснюється без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.

Концепція «сталого розвитку» вперше була оприлюднена у звіті «Наше спільне майбутнє» (1987 р.), розробленому Всесвітньою комісією з навколишнього природного середовища, створеною з ініціативи Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, в якому надавалося визначення «сталого розвитку» як такого, що задовольняє потреби теперішнього часу та не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Важливість концепції сталого розвитку було підтверджено на конференції ООН із навколишнього природного середовища та розвитку («Саміт Землі», Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), якою сталий розвиток визнано стратегією існування на XXI століття. Результати роботи конференції знайшли своє відображення в офіційному документі – «Порядок денний на XXI століття» (Agenda XXI).

Необхідність поширення ідей сталого розвитку було задекларовано на подальших самітах та конференціях ООН. Зокрема, на «Саміті Землі + 5» (Ріо-де-Жанейро, 1997 р.) Генеральною Асамблеєю ООН ухвалено Програму дій із подальшого впровадження Порядку денного на XXI століття, якою зазначалося, що економічний і соціальний розвиток та охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і взаємодоповнюючими компонентами сталого розвитку. Економічне зростання є необхідною передумовою економічного і соціального розвитку всіх країн.

На Всесвітньому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі в 2002 році, прийнято Декларацію зі сталого розвитку, якою затверджувались рекомендації щодо пріоритетів та наступних кроків по прискоренню виконання цілей та завдань, визначених попередніми документами, підтверджувалась необхідність термінових дій щодо прийняття національних стратегій сталого розвитку.

На конференції ООН зі сталого розвитку (Ріо+20, Ріо-де-Жанейро, 2012 р.) було прийнято підсумковий документ «Майбутнє, якого ми хочемо», яким закріплювалась необхідність створення «зеленої економіки» для досягнення сталого розвитку і виведення людей за межі бідності та покращення міжнародної координації сталого розвитку.

Нормативною передумовою формування законодавства про сталий розвиток сільських територій в нашій державі є Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» (від 17 жовтня 1990 р., в редакції від 15 травня 1992 р.) в преамбулі якого зазначається, що пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу об'єктивно впливає з виняткової значущості та незамінності вироблюваної продукції сільського господарства у життєдіяльності людини і суспільства, з потреби відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Високий рівень соціально-економічного розвитку села є основною умовою продовольчого та сировинного забезпечення республіки, її економічної незалежності.

Законом України від 18 жовтня 2005 року «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» передбачено, що основними складовими державної аграрної політики є комплекс правових, організаційних і економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки, розв'язання соціальних проблем сільського населення та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій.

У подальшому, з метою ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловістю сільськогосподарською сировиною, Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження від 17 жовтня 2013 р., яким схвалено Стратегію

розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Серед стратегічних цілей розвитку аграрного сектору передбачено: гарантування продовольчої безпеки держави; забезпечення прогнозованості розвитку та довгострокової стійкості аграрного сектору шляхом розвитку різних форм господарювання; сприяння розвитку сільських населених пунктів та формування середнього класу на селі шляхом забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення рівня доходів; підвищення рівня інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств; підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, ефективності галузей, забезпечення стабільності ринків; розширення участі України у забезпеченні світового ринку сільськогосподарською продукцією; раціональне використання земель сільськогосподарського призначення та зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. було схвалено Концепцію розвитку сільських територій, в основу якої закладено принципи сталого розвитку. Метою Концепції є створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сільського розвитку шляхом: диверсифікації економічної діяльності; збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі; досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення; охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості; збереження сільського населення як носія української ідентичності, культури і духовності; створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв'язання існуючих в них проблем; приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність із стандартами ЄС. Передбачається, що реалізація Концепції дасть змогу перемістити фокус аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку - поліпшення якості життя та

економічного благополуччя сільського населення. Проте аналіз правового регулювання сталого розвитку сільських територій дає підстави стверджувати, що вітчизняне законодавство не містить визначення сталого розвитку сільських територій, його принципів та способів реалізації. Тому на сьогодні доцільним є комплексне правове регулювання сталого розвитку сільських територій шляхом розроблення та прийняття закону «Про сталий розвиток сільських територій», оскільки це, по-перше, надасть змогу закріпити визначення сталого розвитку сільських територій, адже, фахівці, юридична наука повинні оперувати легально закріпленими категоріями; по-друге, такий закон став би базовим, дозволив би відокремити виробничу сферу на селі від соціальної сфери села і сталого розвитку сільських територій, а отже зумовив би окреме фінансування, матеріально-технічне забезпечення цієї сфери; по-третє, такий закон як нормативний акт вищої юридичної сили визначив би правові, економічні та організаційні основи реалізації державної аграрної політики щодо сталого розвитку сільських територій.

ШУЛЬГА Михайло Васильович,
д.ю.н., професор, завідувач кафедри земельного та
аграрного права, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Проблема сталого розвитку сільських територій складна і багатогранна. Її дослідженням опікуються представники різних галузевих наук. З правової точки зору вирішення цієї проблеми залежить від низки об'єктивних та суб'єктивних чинників. Достатньо сказати, що сьогодні доречно вести мову не стільки про забезпечення сталого розвитку сільських територій, скільки про відродження українського села.

Сьогодні українські села перебувають у занепаді. Кількість сільських населених пунктів безупинно скорочується, спостерігається стійка тенденція обезлюднення сіл та зняття їх з обліку. Скорочення кількості робочих місць в